

מרכז המידע למודיעיין ולטרור
על שם אלוף מאיר עמית
המרכז למורשת המודיעין (מל"מ)

זרקור לאיראן

מאי 2011 – ח'רדאד 1390
לשבוע שבין 19/5/11 – 26/5/11
עורך: רז צימט

במוקד אירועי השבוע:

- ✓ הכל דיבורים: תגובות איראניות לנאום הנשיא אובמה.
- ✓ השמרנים המסורתיים נגד הזרם הסוטה: מחריף המאבק כנגד רחים משאאי ומקורביו.
- ✓ אמצעי התקשורת באיראן מחריפים את הביקורת כלפי אזרביג'אן.
- ✓ הקצנה נוספת במערכה נגד המיעוט הבהאי באיראן.
- ✓ תמונות השבוע: העיר ח'רמשהר - 29 שנים לאחר שחרורה במלחמת איראן-עיראק.

עיקרי דברים:

הכל דיבורים: תגובות איראניות לנאום הנשיא אובמה

נאומו של הנשיא אובמה התקבל בסקפטיות באיראן והוגדר כביטוי לייאוש ולחוסר אונים מצד ארצות-הברית לנוכח התבוסה שספגה על רקע אירועי החודשים האחרונים בעולם הערבי.

מזכיר המועצה העליונה לביטחון לאומי, סעיד ג'ילי, טען, כי הנאום מבטא ייאוש, סתירה והולכת שולל מצד ארצות-הברית, שהיא המפסידה הגדולה של ההתפתחויות באיזור. ג'ילי הוסיף, כי תמיכת אובמה בישראל מעידה על אופייה הגזעני של המדיניות האמריקאית וכי על ארצות-הברית לדעת, שכל פלסטין שייכת לעם הפלסטיני.

גם העיתונות האיראנית השמרנית דחתה מכל וכל את נאומו של הנשיא אובמה וטענה, כי אין הוא מבטא כל שינוי במדיניות ארצות-הברית.

היומון ג'מהורי-י אסלאמי גרס, כי הצעותיו של אובמה הן בבחינת ניסיון לשמר את ביטחונם של ישראל ובעלי בריתה של ארצות-הברית וכי תוכניתו ליישוב הסכסוך הישראלי-פלסטיני נועדה להותיר את המצב בפלסטין על כנו תוך ניסיון לשים קץ לאיומים הביטחוניים הניצבים בפני ישראל.

לטענת העיתונות האיראנית, מעיד הנאום על חוסר הבנה מצד ארצות-הברית של ההתפתחויות באיזור ומבטא פעם נוספת את הסטנדרטים הכפולים עליהם מבוססת המדיניות האמריקאית. במקום להביע תמיכה במהפכות העממיות, שב והביע הנשיא תמיכה במשטרים הרודניים באיזור ולא התייחס כלל לדיכוי הנמשך בערב הסעודית, בבחריין, בתימן ובירדן.

גישה שונה ביחס לנאום אובמה ניכרה במאמר מערכת, שהתפרסם ביומון הרפורמיסטי שרק (Sharq). העיתון גרס, כי נאומו של הנשיא מהווה נקודת מפנה ביחס לפעילותה המדינית והביטחונית של ארצות-הברית במזרח התיכון וכי למדיניותו החדשה של הנשיא אובמה עשויות להיות השלכות חיוביות ושיליות כאחד. היומון הדגיש, עם זאת, כי ארצות-הברית תוכל להשיג אמון במדיניותה במזרח התיכון רק אם יחול שינוי מהותי במדיניותה ואם היא תשתמש בעוצמתה על מנת להפעיל לחץ על ישראל ולפעול למען האינטרסים של מדינות המזרח התיכון.

בתוך כך דיווח השבוע האתר תאבנאכ, כי בעקבות נאומו של הנשיא אובמה שלח מחסן רזאא'י, מזכיר המועצה לקביעת האינטרס של המשטר, מכתב לנשיא אחמדניז'אד ובו הצעה להגברת תמיכת איראן בהתקוממויות העממיות באיזור. במכתבו טען רזאא'י, כי הנאום אינו מספק מענה לדרישות עמי האיזור ואלה ימשיכו, לפיכך, במאבקם לחירות ולדמוקרטיה. במציאות זו על איראן להמשיך ולסייע לעמים ולא לחשוש מהאשמתה בהתערבות בענייניהן הפנימיים של מדינות ערב. הוא הציע, שאיראן תכונן "חזית להגנה על עמי האיזור" בהשתתפות עיראק ותורכיה, שתסייע לקידום הדרישות העממיות באיזור.

השמרנים המסורתיים נגד הזרם הסוטה: מחריף המאבק כנגד רחים משאא'י ומקורביו

מפקד הבסיג', מחמד-רזא נקדי, הצהיר בסוף השבוע שעבר, כי בחודשים הקרובים יימסר לציבור מידע חדש ומפורט בנוגע לפעילותו של הזרם הסוטה, כינוי לזרם המזוהה עם אספנדיאר רחים משאא'י, יועצו מעורר המחלוקת של הנשיא אחמדינז'אד. נקדי האשים את פעילי הזרם, כי הם הולכים בדרכם של ארגוני הטרור הפועלים נגד איראן.

גם שר המודיעין, חידר מצלחי, שהנשיא אחמדינז'אד נאלץ להשיבו לתפקידו בהנחיית המנהיג העליון, אמר השבוע, כי אחת המשימות החשובות הניצבות בפני משרד המודיעין היא להיאבק כנגד "הזרמים הסוטים" הפועלים במדינה.

אנשי דת המזוהים עם הזרם השמרני החריפו אף הם את התבטאויותיהם כנגד "הזרם הסוטה" והזהירו מפני ניסיונותיו לערער את מעמדם של המנהיג העליון ואנשי הדת. כך, למשל, הזהיר דרשן תפילות יום השישי בעיר קום את פעילי הזרם, כי אם לא יחדלו ממזימותיהם, הם יסיימו את דרכם באותו האופן בו סיימו את דרכם נשיא איראן לשעבר, אבו אל-חסן בני-צדר; ארגון מג'אהדין-י ח'לק; וראשי האופוזיציה הרפורמיסטית.

בשבועות האחרונים החריפה משמעותית פעילות הזרם השמרני-מסורתי כנגד פעילות תומכי משאא'י. בשבוע שעבר דווח על מעצרים של 25 אזרחים הקשורים לזרם זה, ובהם כמה ממקורביו של משאא'י. בנוסף התגברו הקולות הקוראים לעצור את משאא'י עצמו. במקביל הופנו נגדו ונגד תומכיו האשמות שונות, ובהן: מעורבות בשחיתות כלכלית, שיתוף פעולה עם המערב ואף קיום קשרים עם ארגוני מודיעין זרים.

אמצעי התקשורת באיראן מחריפים את הביקורת כלפי אזרביג'אן

אמצעי התקשורת באיראן נוקטים בשבועות האחרונים גישה ביקורתית גוברת כלפי אזרביג'אן. עיקר הביקורת כלפי שכנתה של איראן מצפון נסבה סביב שלוש סוגיות מרכזיות: העמקת המעורבות הישראלית באזרביג'אן, מדיניותם האנטי-דתית של שלטונות אזרביג'אן וגישתם העוינת כלפי תיירים איראנים.

כלי התקשורת האיראנית האשימו את שלטונות אזרביג'אן במתן "אור ירוק" להרחבת "ההשפעה הציונית" במדינה; מתחו ביקורת חריפה כנגד צעדים, בהם נקטו השלטונות בבאקו על מנת להצר את צעדיה של האופוזיציה האסלאמית ולהגביל את הפעילות הדתית האסלאמית; וטענו, כי תיירים איראנים זוכים ליחס משפיל ומבזה במעברי הגבול בין המדינות.

על אף הרחבת שיתוף הפעולה בין המדינות בשנים האחרונות ממשיכים היחסים ביניהן להתאפיין במתיחות שצפה מפעם לפעם על פני השטח. למתיחות זו תורמים, בין היתר, חששה של איראן מניסיונות אזרביג'אן לעודד בדלנות בקרב המיעוט האזרי באיראן; טענות אזרביג'אן, כי איראן פועלת להרחיב השפעתה בקרב השיעים ברפובליקה; והמחלוקת בין המדינות בסוגיית חלוקת מימי הים הכספי.

הקצנה נוספת במערכה נגד המיעוט הבהאי באיראן

כוחות הביטחון עצרו השבוע לפחות 14 אזרחים המשתייכים לדת הבהאית, שנטלו חלק בתוכנית להקניית השכלה גבוהה לצעירים בהאים המופעלת מטעם המוסד הבהאי להשכלה גבוהה. במקביל דווח על סילוקה של סטודנטית בהאית נוספת, שלמדה באוניברסיטת מאזנדראן בצפון-איראן.

צעדים אלה מבטאים החרפה נוספת במערכה, שמנהל המשטר האיראני כנגד בני הדת הבהאית. בשנים האחרונות סולקו עשרות סטודנטים בהאים מלימודיהם במוסדות להשכלה גבוהה ברחבי איראן על רקע דתי. בשונה מיתר המיעוטים הדתיים באיראן אין הבהאים מוכרים כמיעוט רשמי באיראן וסובלים מאז המהפכה האסלאמית מרדיפות שיטתיות. בשנים האחרונות החרפה מדיניות הדיכוי כנגד הבהאים, הנחשבים על-פי האסלאם כופרים, וכן התגברה ההסתה כנגדם באמצעי התקשורת השמרנים.

הכל דיבורים: תגובות איראניות לנאום הנשיא אובמה

נאומו של הנשיא אובמה התקבל באיראן בסקפטיות רבה והוגדר כביטוי לייאוש ולחוסר אונים לנוכח התבוסה, שספגה ארצות-הברית על רקע אירועי החודשים האחרונים בעולם הערבי. מזכיר המועצה העליונה לביטחון לאומי, סעיד ג'ילילי (Sa'id Jalili), טען, כי הנאום מבטא ייאוש, סתירה והולכת שולל מצד ארצות-הברית. ההתעוררות האסלאמית באיזור הביאה, לדבריו, את ארצות-הברית לכדי מבווי סתום. ארצות-הברית, שהיא המפסידה הגדולה מההתפתחויות באיזור, נקלעה למצוקה כתוצאה משנים של תמיכה בישראל ובמשטרים הרודניים בעולם הערבי. ושינגטון מנסה כעת להתמודד עם דרישותיהם האמיתיות של עמי האיזור באמצעות הולכת שולל, לאחר שהתברר שהאסטרטגיה האמריקאית באיזור בשבעים השנים האחרונות מנוגדת לחלוטין לאינטרסים ולשאיפות של עמים אלה.

תמיכת אובמה בממשלה היהודית, אמר ג'ילילי, מעידה על אופיה הגזעני של המדיניות האמריקאית. הוא הוסיף, כי על ארצות-הברית לדעת, שכל פלסטיין שייכת לעם הפלסטיני וכי זוהי דרישתם של כל עמי האיזור (סוכנויות הידיעות, 20 מאי).

העיתונות האיראנית התייחסה אף היא בביטול לנאום הנשיא. היומון ג'מהורי-י אסלאמי (Jomhuri-ye Eslami) גרס, כי הצעותיו של אובמה הן בבחינת ניסיון לפצות על התבוסות,

שספגה מדיניות החוץ האמריקאית בחודשים האחרונים בצל ההתפתחויות באיזור, ולשמר את ביטחונם של "המשטר הציוני" ושל יתר בעלי בריתם של האמריקאים.

היומון שלל מכל וכל את הצעותיו של אובמה לפתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני וטען, כי בשעה שנשיא ארצות-הברית מדבר על הסדר מדיני על בסיס קווי 1967 הוא מתעלם לחלוטין מששת מיליון הפליטים הפלסטינים ומסוגיית ירושלים הערבית. ההצעה האמריקאית נועדה להותיר את המצב הנוכחי בפלסטין על כנו, להפחית מדאגותיהם של הציונים ולשים קץ לאיומים הביטחוניים הניצבים בפני ישראל. הדרך היחידה להתמודד עם התוקפנות הישראלית, נכתב בג'מהורי-אסלאמי, היא דרך ההתנגדות והעם הפלסטיני יודע, שעליו להשיב את זכויותיו בדרך זו ולא באמצעות משא ומתן וויתורים (ג'מהורי-אסלאמי, 21 מאי).

היומון כיהאן טען, כי נאומו של אובמה אינו משקף כל שינוי במדיניות האמריקאית על אף ההתפתחויות החשובות שהתרחשו בחודשים האחרונים. דבריו של אובמה, לפיהם אין כל סתירה בין האינטרסים והערכים של ארצות-הברית לבין אלה של עמי האיזור, מעידים על כך, שהממשל האמריקאי טרם הבין את משמעות האירועים באיזור בחודשים האחרונים. אובמה לא הציע כל תמיכה למהפכות באיזור; לא הזכיר את האסלאם, שהיה הגורם המשמעותי ביותר בהתפתחויות באיזור, למעט בהתייחסותו לחיסול בן-לאדן; ובמקום להביע תמיכה במהפכות העממיות הוא שב וביטא תמיכה במשטרים הרודניים בעולם הערבי תוך התייחסות חסרת משמעות לרפורמות שעליהם להנהיג. הלוואי ובמקום כל הדברים שנשא בנאומו, היה אובמה מסתפק בביטוי אחד: "אני מתנצל", סיכם כיהאן (כיהאן, 21 מאי).

היומון איראן טען אף הוא, כי אין כל חדש בנאומו של הנשיא אובמה. התייחסות הנשיא לסוגיה הפלסטינית לצד חלקים נוספים בנאומו מבטאים חוסר אונים והעדר נחישות מצד ארצות-הברית.

בהבטחותיו לסייע לעמים במזרח התיכון ניסה אובמה למחוק מזיכרונם את שיתוף הפעולה של ארצות-הברית עם המשטרים הרודניים באיזור. הוא דיבר על ההתפתחויות החשובות בעולם הערבי אך לא התייחס ולו במילה אחת לערב הסעודית הנוטלת חלק מרכזי בדיכוי תנועות החופש באיזור. הוא תקף את איראן, את סוריה ואת מחנה ההתנגדות אך הביע תמיכה בשליטי בחריין, ערב הסעודית, תימן וירדן המדכאים את עמיהם. בכך שב וביטא אובמה את הסטנדרטים הכפולים עליהם מבוססת המדיניות האמריקאית. הוא גם לא הבהיר, מדוע המתקפה הצבאית על לוב הביאה דווקא להחלשתם של המהפכנים במקום להחלשתו של הרודן קדאפי.

גם בנושא הפלסטיני לא הציג אובמה תוכנית חדשה אלא שב על מחויבותה של ארצות-הברית לשמירת ביטחונה של ישראל. לנוכח חולשתו של אובמה לעומת הקונגרס ו"הלובי הציוני" יכולה ישראל להיות בטוחה ביכולתה לכפות את עמדותיה על "הבית הלבן". לנאום אובמה אין כל

חשיבות, טען היומון, והוא רק נועד לשמש את הנשיא במסגרת מערכת הבחירות שלו לנשיאות (איראן, 21 מאי).

היומון השמרני סיאסת-י רוז (Siyasat-e Rouz) טען, כי ארצות-הברית ניסתה תמיד לנצל את הסוגיה הפלסטינית על מנת לממש את יעדיה האזוריים והעולמיים. היא תמרנה את המהלכים באיזור באופן שמדינות ערב, שנטלו חלק בתהליך השלום, הפכו למעשה למיישמי התוכניות האמריקאיות ובכך נשמרו האינטרסים האמריקאים. מגמה זו השתנתה כעת והיעד הניצב בפני עמי האיזור, שהפילו את ממשלותיהם, הוא מאבק כנגד הכיבוש הציוני וחיוק מחנה ההתנגדות. התמיכה בפלסטינים התחזקה גם בזירה הבינלאומית ומאות מדינות וארגונים כבר הודיעו על כוונתם להכיר בעצמאות פלסטין בחודש ספטמבר הקרוב. לנוכח התהליכים הללו מבקשים כעת האמריקאים לנסות ולהשיב את הנושא הפלסטיני לשליטתם על מנת שיוכלו להמשיך ולנצלו לטובת האינטרסים שלהם ושל ישראל (סיאסת-י רוז, 22 מאי).

גישה שונה וחריגה ביחס לנאום אובמה ניכרה במאמר מערכת, שהתפרסם ביומון הרפורמיסטי שרק (Sharq). העיתון גרס, כי נאומו של הנשיא מהווה נקודת מפנה ביחס לפעילותה המדינית והביטחונית של ארצות-הברית במזרח התיכון וכי למדיניותו החדשה של הנשיא אובמה עשויות להיות השלכות חיוביות ושליליות כאחד.

היומון ציין לחיוב את התייחסותו של הנשיא לחירות ולדמוקרטיה כבסיס למדיניותה האזורית של ארצות-הברית, אך גם הזכיר, כי ארצות-הברית הייתה התומכת המרכזית של המשטרים הרודניים באיזור. זאת ועוד, כל עוד ארצות-הברית תומכת בישראל, לא תוכל לקום מדינה פלסטינית עצמאית בשל עמדותיה הסרבניות של ישראל. לטענת "שרק", ארצות-הברית תוכל להשיג אמון במדיניותה במזרח התיכון רק אם יחול שינוי מהותי במדיניותה ואם היא תשתמש בעוצמתה על מנת להפעיל לחץ על ישראל ולפעול למען האינטרסים של מדינות המזרח התיכון (שרק, 22 מאי).

בתוך כך דיווח השבוע האתר תאבנאכ, כי בעקבות נאומו של הנשיא אובמה שלח מחסן רזאי (Mohsen Reza'i), מזכיר "המועצה לקביעת האינטרס של המשטר", מכתב לנשיא אחמדינז'אד ובו הצעה להגברת תמיכתה של איראן בהתקוממות העממיות באיזור.

במכתב טען רזאי, כי נאום הנשיא אובמה, שכלל הכרה בקווי 1967 ודרישה לשחרור האסירים הפוליטיים בבחריין ובתימן, מבטא את הכרת ארצות-הברית במציאות שנוצרה בעקבות "ההתערורות האסלאמית" באיזור. הוא אינו מספק, עם זאת, מענה לדרישות עמי האיזור. אובמה לא קרא לראשי מדינות ערב, ובהן ערב הסעודית, להיענות לדרישות החירות והדמוקרטיה של עמיהם, הוא לא התנצל על תמיכתה ארוכת השנים של ארצות-הברית במשטר המצרי וביתר המשטרים הרודניים באיזור והוא לא גינה את תוקפנותה הצבאית של ערב הסעודית כנגד בחריין. עמי האיזור לא ישתכנעו, לפיכך, מנאומו של הנשיא אובמה וצפויים להמשיך במאבקם. במציאות זו על איראן להמשיך ולסייע לעמי האיזור ולא לחשוש מהאשמתה בהתערבות

בענייניהן הפנימיים של מדינות ערב. ראאי הציע, שאיראן תכונן "חזית להגנה על עמי האיזור", שתכלול גם את עיראק ותורכיה, על מנת לסייע לעמים בקידום דרישותיהם (תאבנאכ, 22 מאי).

השמרנים המסורתיים נגד "הזרם הסוטה": מחריף המאבק כנגד רחים משאאי ומקורביו

מפקד ארגון הבסיג', מחמד-רזא נקדי (Mohammad Reza Naqdi), הצהיר בסוף השבוע שעבר, כי בחודשים הקרובים יימסר לציבור מידע חדש ומפורט בנוגע לפעילותו של "הזרם הסוטה", כינוי לזרם המזוהה עם אספנדיאר רחים משאאי (Esfandiar Rahim Masha'i), יועצו מעורר המחלוקת של הנשיא אחמדינז'אד.

במסיבת עיתונאים אמר נקדי, כי "הזרם הסוטה" הולך בדרכם של ארגוני הטרור, ובהם ארגון האופוזיציה, מג'אהדין-י ח'לק, המנסים לפגוע באחדות בקרב ראשי המשטר, לאחר שהבינו, כי פעילות הטרור בה נקטו לאורך השנים הביאו לתוצאות הפוכות ולחזוק האחדות הלאומית (פארס, 21 מאי).

גם שר המודיעין, חידר מצלחי (Heydar Moslehi), שהנשיא אחמדינז'אד נאלץ להשיבו לתפקידו בהנחיית המנהיג העליון לאחר שהודיע על פיטוריו, אמר השבוע, כי אחת המשימות החשובות הניצבות בפני משרד המודיעין היא להיאבק כנגד "הזרמים הסוטים" הפועלים במדינה (מהר, 21 מאי).

בתוך כך החריפו גם אנשי דת המזוהים עם הזרם השמרני את התבטאויותיהם כנגד "הזרם הסוטה". איתאללה סיד מחמד סעידי (Ayatollah Seyyed Mohammad Sa'idi), דרשן תפילות יום השישי בעיר קום, הזהיר בדרשתו האחרונה את פעילי הזרם, כי אם לא יחדלו ממזימותיהם, הם יסיימו את דרכם באותו האופן בו סיימו את דרכם בני-צדר (Bani Sadr, נשיא איראן שהודח ביוני 1981), ארגון המג'אהדין-י ח'לק ו"ראשי ההסתה" [כינוי למנהיגי האופוזיציה הרפורמיסטית].

סעידי ציין, כי רבים מראשי "הזרם הסוטה" מחשיבים עצמם כתומכי אנשי הדת, אך בישיבות סגורות ובפעילותם הם חושפים, כי מעולם לא היו תומכי אנשי הדת. עליהם לדעת, אמר איש הדת הבכיר, שהעם האיראני השיג ניצחונות רבים במהלך 30 השנים האחרונות בזכות תמיכתו בשלטון חכם ההלכה (מהר, 20 מאי).

איש הדת האולטרה-שמרני הבכיר, מחמד-תקי מצבאח-יזדי (Mohammad Taqi Mesbah Yazdi), התייחס אף הוא לפעילות "הזרם הסוטה" והזהיר מפני כוונתו להשתלט על הנשיאות בבחירות הבאות בשנת 2013. מטרתו של זרם זה היא ליצור תחושה, שכל מה שהושג בשש השנים האחרונות [תחת נשיאותו של אחמדינז'אד] צריך להיזקף לזכותו של רחים משאאי ושהוא האסטרטג הגדול ביותר בעולם וראוי, לפיכך, להיבחר כנשיא הבא. בפגישה עם רחים צפוי (Rahim Safavi), יועצו של המנהיג העליון ומפקד משמרות המהפכה לשעבר, הזהיר מצבאח-יזדי

מפני המשך פעילותו של "הזרם הסוטה" בחברה, שנועדה, לדבריו, להחליש את מעמדם של אנשי הדת ואת מעמד שלטון חכם ההלכה (פארס, 19 מאי).

הביקורת כנגד "הזרם הסוטה" התרחבה השבוע גם בקרב בני משפחתו של הנשיא אחמדינז'אד. בראיון לסוכנות הידיעות פארס אמר מהדי ח'רשידי (Mehdi Khorshidi), חתנו של אחמדינז'אד המשמש כמזכיר מועצת יועצי הנשיא, כי "הזרם הסוטה" מנסה להרחיב את השפעתו בחברה תוך שימוש במשאבי הממשלה ויצירת בסיס חברתי. לדבריו, זרם זה התארגנות זרם זה החלה בראשית תקופת כהונתו של הנשיא אחמדינז'אד ועמדותיו נחשפו באופן הדרגתי. אלה המשתייכים לזרם זה מתעלמים מאנשי הדת ומתבטאים באופן חופשי בסוגיות דתיות אף על-פי שהם נעדרי כל הכשרה או ידע דתיים. ח'רשידי הוסיף, כי משאאי פעל לסילוק גורמים שפעלו בסביבת הנשיא אחמדינז'אד על מנת לבודדו ולאפשר לעצמו לממש את יעדיו בכיסוי של אדם העובד קשה ופועל בשירות העם.

חתנו של הנשיא הזהיר, כי קיומו של זרם זה, שמתחזק, מעורב בשחיתות כספית וקשור לפעילויות מטאפיזיות, בצמרת השלטון האיראני מהווה סכנה ממשית למשטר. לדבריו, מנסה הזרם להרחיב את עוצמתו באמצעות שליטה ברשות המבצעת וחדירה לתחום הכלכלי על מנת להרחיב ולמסד את מחשבתו הסוטה בחברה (פארס, 23 מאי).

מחמוד אחמדינז'אד ורחים משאאי

בשבועות האחרונים החריפה משמעותית פעילות הזרם השמרני-מסורתי כנגד פעילות "הזרם הסוטה" בהנהגת רחים משאאי. בשבוע שעבר דווח, כי 25 אזרחים הקשורים לזרם זה, ובהם כמה ממקורביו של משאאי, נעצרו בהאשמות שונות, ובהן מעורבות בהפצת הסרט המשיחי "הופעתו המחודשת [של האמאם השנים-עשר] קרובה מאוד", שעורר לאחרונה סערה פוליטית וציבורית (אלף, 18 מאי).

השבוע דווח, כי אחד העצורים, חג'ת אל-אסלאם עבאס אמירי-פר (Hojjat-ol-Islam Abbas Amiri-Far), ניסה להתאבד בבית הכלא (ג'רס, 22 מאי). אמירי-פר, ששימש כראש המועצה

התרבותית בלשכת הנשיא ונחשב לאחד ממקורביו של משאא'י, תקף לאחרונה בחריפות את מבקרי משאא'י והביע את ביטחונו ביכולתו של משאא'י להיבחר כנשיא.

בנוסף התגברו השבוע הקולות הדורשים לעצור את משאא'י עצמו. חבר המג'לס השמרני, חמיד רסאא'י (Hamid Rasa'i) קרא בשבוע שעבר לעצור את משאא'י ואת אנשיו בגין פעילותם הפוליטית החתרנית ומעורבותם בשחיתות כספית. בראיון לסוכנות הידיעות "פארס" אמר רסאא'י, כי משאא'י אינו מסתפק רק בשאיפתו להפוך לנשיא אלא פועל בשליחות, שנועדה להסיט את המשטר האסלאמי מדרכו. משאא'י סבור, לטענת רסאא'י, כי מעמדו של המנהיג צריך להשתנות ולהפוך להיות בעל אופי טקסי בלבד. כמו כן הוא שואף להדיר את רגליהם של אנשי הדת מהזירה הפוליטית ולהחליף ערכים דתיים-אסלאמיים בערכים לאומיים. רסאא'י האשים את משאא'י, כי הוא עושה שימוש בנשיא אחמדינז'אד על מנת להשיג את יעדיו. למשאא'י ולאופוזיציה הרפורמיסטית יש יעדים משותפים, אמר רסאא'י, שהחשובים ביניהם הם החלשת מעמדו של שליט חכם ההלכה והחלשת אנשי הדת (פארס, 20 מאי).

גם השבועון יא אל-ת'אראת (Ya Lesarat), המזוהה עם הארגון השמרני-רדיקלי אנצאר חזבאללה, קרא בשבוע שעבר לעצור את משאא'י. במאמר מערכת, שפרסם בשבועון קאסם רואנבאח'ש (Qasem Ravanbakhsh), מתלמידיו של איתאללה מצבאח-יזדי, הזהיר איש הדת, כי משאא'י הוא אדם מסוכן ביותר, שעלול להביא להופעתה של כת חדשה השוללת את שלטון חכם ההלכה ומטיפה לקשר ישיר עם "האמאם הנעלם" שלא באמצעות שליט חכם ההלכה (המנהיג העליון). הוא קרא לכוחות הביטחון לאסוף מידע בנוגע לפעילות הזרם המזוהה עם משאא'י ולנקוט בצעדים הדרושים כדי להתמודד עם האיום (סחאם ניוז, 19 מאי).

השבוע הודה חמיד בקאא'י (Hamid Baqa'i), סגן הנשיא לעניינים ביצועיים, כי בית הדין לשירות המדינה החליט לאחרונה להשעותו למשך ארבע שנים מהשירות הציבורי בשל עבירות אותן ביצע, לכאורה, בעת ששימש כראש הארגון למורשת תרבותית ולתיירות. בקאא'י, הנחשב לאחד ממקורביו של רחים משאא'י, הוסיף, עם זאת, כי ההחלטה אינה סופית וכי בכוונתו לערער עליה בבית המשפט (פארס, 21 מאי).

במקביל גברו ההאשמות הנשמעות כנגד תומכי משאא'י בסוגיות שונות, ובהן: שחיתות כלכלית וכספית ושיתוף פעולה עם גורמים במערב. חבר המג'לס חסין פדאא'י (Hossein Fada'i) אף האשים את תומכי משאא'י בקיום קשרים עם ארצות-הברית ועם שירותי מודיעין מערביים. בועידה, שהתקיימה בעיר משהד, טען פדאא'י, כי פעילי "הזרם הסוטה" שואפים להשיג רוב במג'לס על מנת להשתלט על תפקידי מפתח בתחום הכלכלי. הוא האשים את פעילי הזרם, כי הם מעדיפים את הגישה ההומניסטית על פני הגישה האסלאמית וחותרים לאסלאם ללא אנשי דת. לאחר שאויבי האסלאם נכשלו להשיג את יעדיהם במהומות, שפרצו לאחר הבחירות לנשיאות בשנת 2009, הם מחפשים עתה דרך חדשה להשיג את יעדיהם, טען פדאא'י (מהר, 18 מאי).

אמצעי התקשורת באיראן מחריפים את הביקורת כלפי אזרביג'אן

אמצעי התקשורת באיראן נוקטים בשבועות האחרונים גישה ביקורתית גוברת כלפי אזרביג'אן. עיקר הביקורת כלפי שכנתה של איראן מצפון נסבה סביב שלוש סוגיות מרכזיות: העמקת המעורבות הישראלית באזרביג'אן, מדיניותם האנטי-דתית של שלטונות אזרביג'אן וגישתם העוינת כלפי תיירים איראנים.

בשבועות האחרונים התגברו הדיווחים בתקשורת האיראנית בנוגע להגברת "ההשפעה הציונית" באזרביג'אן. כך, למשל, דיווח בשבוע שעבר האתר תאבנאכ על "פרויקט חשאי" של ישראל להרחבת השפעתה ברפובליקה בעידוד נשיא אזרביג'אן, אלהאם אלייב. על-פי דיווח זה פועל "הלובי הציוני" לייחד חלקים נרחבים בעיר הבירה באקו, בהם ניכרת פעילות אסלאמית דתית. במסגרת מדיניות ה"ייהוד" נמסרו, לכאורה, אלפי יחידות דיור ליהודים, שאמורים להגר לבאקו מישראל וממדינות נוספות. בנוסף דיווח תאבנאכ על הגברת שיתוף הפעולה הצבאי, הביטחוני והתקשורתי בין ישראל לאזרביג'אן (תאבנאכ, 19 מאי).

בחדש שעבר הבליטו אמצעי תקשורת באיראן דיווחים, שמקורם במסמכי ויקיליקס, שהודלפו לאחרונה, לפיהם עושה ישראל שימוש באזרביג'אן כבסיס לריגול כנגד איראן. על-פי מסמכים אלה חתמו ישראל ואזרביג'אן על הסכמים להרחבת שיתוף הפעולה הביטחוני ביניהן הכוללים, בין היתר, אספקת אמצעי לחימה מתקדמים מישראל לאזרביג'אן ושימוש ישראלי באזרביג'אן כבסיס לאיסוף מודיעין על איראן (פרדא, 13 אפריל).

סוכנות הידיעות פאר האשימה את אזרביג'אן, כי היא משמשת בסיס אסטרטגי מרכזי של ארצות-הברית וישראל וכלי שרת למימוש מדיניותן באזור. הסוכנות אף טענה, כי שלטונות אזרביג'אן הביעו בפני ארצות-הברית את הסכמתם לקלוט את פעילי ארגון האופוזיציה האיראני, המג'אהדין-י ח'לק (Mojahedin-e Khalq), לאחר שאלה גורשו מעיראק (פארס, 11 מאי).

הנשיא אחמדינז'אד ונשיא אזרביג'אן, אלהאם אלייב

מדיניות שלטונות אזרביג'אן כלפי האופוזיציה האסלאמיסטית ברפובליקה ומאמציהם להגביל את הפעילות הדתית במדינה נתקלו, אף הם, בביקורת חריפה מצד התקשורת האיראנית.

אמצעי התקשורת באיראן סיקרו בהרחבה את הצעדים, בהם נקטו השלטונות בבאקו על מנת להצר את צעדיה של האופוזיציה האסלאמית במדינה ולהגביל את הפעילות הדתית האסלאמית. בין היתר דווח על החלטת שלטונות אזרביג'אן לאסור על תלמידות לעטות רעלה בבתי הספר ולסגור מסגד בבירה באקו. בראשית מאי דווח באיראן על מעצרים של עשרות אזרחים, שהפגינו בעיר הבירה כנגד כוונת השלטונות לסגור את מסגד פאטמה זהרא (Fatemeh Zahra) בעיר. האתר פרדא השווה את מדיניותם של שלטונות אזרביג'אן למדיניותם האנטי-דתית של מצטפא כמאל אתא-תורכ, מייסדה של הרפובליקה התורכית המודרנית, ושל רזא שאה, מכוון השושלת הפהלווית באיראן (פרדא, 9 מאי).

כלי התקשורת האיראנים מתחו ביקורת חריפה גם על הגישה העוינת, בהם נוקטים לטענתם שלטונות אזרביג'אן כלפי תיירים איראנים. בסוף מרץ דווח באיראן, כי אזרחים איראנים נתקלו ביחס משפיל ומבזה מצד רשויות המכס האזרים במעברי הגבול בין שתי המדינות (עצרי-איראן, 27 מרץ).

היחסים בין איראן לאזרביג'אן מתאפיינים מזה שנים במתיחות רבה אף על-פי שאזרביג'אן היא המדינה היחידה מבין הרפובליקות המוסלמיות הסובייטיות לשעבר, שיש בה רוב שיעי. התחזקות התודעה הלאומית האזרית לנוכח קיומו של מיעוט אזרי גדול באיראן הגבירה לאחר קבלת עצמאותה של אזרביג'אן בשנת 1991 את חששה של איראן מפני בדלנות אזרית והשפיעה לרעה על היחסים בין המדינות. גם ניסיונותיה של איראן להגביר את השפעתה בקרב האוכלוסייה השיעית באזרביג'אן הגבירו את המתיחות ביניהן. בעימות, שפרץ בשנת 1988 בין אזרביג'אן לארמניה סביב חבל נגורנו-קראבאח', אף שימשה איראן ציר אספקה מרכזי לארמניה וסייעה בכך למעשה למאמץ המלחמתי הארמני.

המחלוקת בין איראן לאזרביג'אן וליתר המדינות השוכנות לחופי הים הכספי (רוסיה, קזחסטאן ותורכמניסטאן) סביב אופן חלוקת מימי הים תרמה, אף היא, להגברת המתיחות בין המדינות. בשנים האחרונות חלה התקרבות בין שתי המדינות והשלטונות בבאקו אף הצהירו, כי לא יאפשרו לארצות-הברית להקים בסיסים בשטחה ולא יסייעו לאמריקאים להשתמש בשטח אזרביג'אן לצורך תקיפה כנגד איראן. כמו כן נחתמו מספר הסכמים לשיתוף פעולה בין טהראן לבאקו. המתיחות ביניהן נותרה, עם זאת, בעינה וממשיכה לצוף מפעם לפעם על פני השטח. אמצעי תקשורת איראנים אף איימו במספר הזדמנויות, כי אם אזרביג'אן לא תחדול ממאמציה לעודד בדלנות אזרית באיראן ולא תשנה את גישתה העוינת כלפי טהראן, עלולה איראן לדרוש להשיב אליה את שטחי הקווקאז, שהועברו מידיה לידי רוסיה במסגרת ההסכמים עליה חתמה עם רוסיה במאה ה-19.

הקצנה נוספת במערכה נגד המיעוט הבהאי באיראן

לפחות 14 אזרחים המשתייכים לדת הבהאית, שהיו מעורבים בתוכנית להקניית השכלה גבוהה לצעירים בהאים, נעצרו בסוף השבוע שעבר. כוחות הביטחון פשטו ביום שבת (21 מאי) על 30 בתים בערים טהראן, כרג', אצפהאן ושיראז בהם התגוררו אזרחים, שנטלו חלק בתוכנית

המופעלת מטעם "המוסד הבהאי להשכלה גבוהה" (BIHE). מוסד זה הוקם בשנת 1987 לנוכח מגבלות קשות, שמטילים השלטונות באיראן על בני הדת הבהאית ואינן מאפשרות לצעירים בהאים רבים ללמוד במוסדות להשכלה גבוהה במדינה. מאז הקמתו פעלו השלטונות במספר הזדמנויות כנגד המוסד ובשנת 1998 אף נעצרו קרוב ל-40 חברי סגל שעבדו בשירותו.

במקביל דיווח השבוע אתר הסטודנטים הרפורמיסטי דאנשג'ו ניו, כי סטודנטית בהאית, שלמדה באוניברסיטת מאזנדראן (Mazandaran) בצפון-איראן סולקה מלימודיה. הסטודנטית לפיזיקה זומנה לרשויות האוניברסיטה וכניסתה לשיעורים נאסרה אף על-פי שלא הייתה מעורבת בפעילות פוליטית. לדברי אחד מעמיתיה, היא נחקרה לאחרונה על-ידי רשויות האוניברסיטה בנוגע לדתה ולאחר שהעידה על עצמה כי היא בהאית, החלו הרשויות לנקוט בצעדים כנגדה ובסופו של דבר הודיעו על סילוקה מהאוניברסיטה (www.daneshjoonews.com), 24 מאי).

בשנים האחרונות סולקו עשרות סטודנטים בהאים מלימודיהם באוניברסיטאות שונות ברחבי איראן. לאחר המהפכה האסלאמית נאסר על בהאים להירשם לאוניברסיטאות באיראן. בשנת 2004, ככל הנראה בלחץ הקהילה הבינלאומית, שינתה הממשלה את מדיניותה וביטלה את הצורך למלא סעיף דת על גבי טפסי מבחני הקבלה לאוניברסיטאות. אף על-פי כן נמנעת עדיין מסטודנטים בהאים רבים האפשרות ללמוד במוסדות להשכלה גבוהה. לכמה מהסטודנטים, שסולקו בשנים האחרונות מהאוניברסיטאות, נאמר במפורש, כי בהתאם להנחיה, שהוציאה המועצה הממשלתית האחראית על בחינות הכניסה לאוניברסיטאות, אין לאפשר לבהאים ללמוד באוניברסיטאות, גם אם עברו את בחינות הכניסה בהצלחה.

הבהאים מהווים את המיעוט הדתי הגדול באיראן (כ-300 אלף איש), אך בשונה מהיהודים, הנוצרים והזורואסטרים הם אינם מוכרים כמיעוט רשמי וסובלים מאז המהפכה האסלאמית מרדיפות שיטתיות. מאז המהפכה נהרגו למעלה מ-200 בהאים, מאות אחרים נאסרו ואלפים אחרים סבלו מהחרמת רכושם או פיטורין מעבודתם. בינואר 2008 נשפטו שלושה בהאים בעיר שיראז לארבע שנות מאסר באשמת תעמולה נגד המשטר ובמאי 2008 נעצרו שישה ממנהיגי הקהילה הבהאית באיראן על-ידי השלטונות באשמת שיתוף פעולה עם גורמים "זרים וציוניים" נגד ביטחון המדינה. גם אמצעי התקשורת השמרנים באיראן הגבירו בשנים האחרונות את ההסתה נגד הבהאים ודתם, המהווה על-פי האסלאם סטיית כפירה, שהעונש עליה הוא מוות.

תמונות השבוע: העיר ח'רמשהר – 29 שנים לאחר שחרורה במלחמת
איראן-עיראק

